

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ

Актуальність дослідження визначається потребою дати наукову оцінку тероризму як соціально-політичному явищу. **Метою роботи є:** комплексний аналіз і вивчення змісту тероризму як соціально-політичного явища, і одночасно чинника трансформації міжнародних відносин на сучасному етапі. **Завданням дослідження:** розглянути історичні особливості виникнення тероризму; проаналізувати соціально-політичну базу тероризму як соціального явища; визначити види тероризму і відмінність їх ідеологічного обґрунтування;

Об'єктом дослідження є: тероризм як соціально-політичне явище. **Предметом дослідження є:** формування, еволюція і глобалізація тероризму на сучасному етапі, а також політико-правове регулювання антитерористичної діяльності.

На сучасному етапі людство зіткнулося з небезпекою міжнародного тероризму. Термін «міжнародний тероризм» використовується з 70-х рр. XX ст. У кодексі злочинів проти світу і безпеки людства ООН він визначається як «вчинення, організація, сприяння здійсненню чи фінансування заохочення агентами чи представниками однієї держави актів проти іншої держави». Тероризм - суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей. Конкретним проявом тероризму, як загальної діяльності, є терористичний акт. Терористичний акт - злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена статтею 258 Кримінального кодексу. Терористична діяльність у сучасних умовах характеризується такими ознаками: широким розмахом; відсутністю чітко виражених державних кордонів, наявністю зв'язку і взаємодії з міжнародними терористичними центрами та організаціями; жорстокою організаційною структурою, яка складається з керівної і оперативної ланок, підрозділів розвідки, контррозвідки; суворою конспірацією і ретельним вибором кадрів; якісним технічним оснащенням, яке конкурує, а то й перевищує оснащення урядових військ. Основними рисами міжнародного тероризму є глобалізація, професіоналізація і опора на екстремістську ідеологію. Також наголошується використання терористів-самогубців, загроза використання неконвенційного (ядерного, хімічного або бактеріологічного) зброї та раціональний підхід [2, с. 21]. Визначають чотири різновиди тероризму: національний (регіональний); одновимірний (англійський Фронт звільнення тварин); політичний; релігійний. Чи вважати тероризмом боротьбу за національне визволення? Лідер Організації визволення Палестини (ОВП) Ясір Арафат, відповідаючи на звинувачення ОВП в організації актів міжнародного тероризму, підкреслив різницю між національно-визвольною боротьбою та тероризмом. На його думку, різниця між боротьбою та тероризмом є такою ж, як і різниця між законною збройною самообороною та актом агресії... Ми використовуємо тероризм, бо самі стали жертвами терору. Жодна збройна оборона не може засуджуватися та кваліфікуватися як міжнародний тероризм [1, с. 4]. З огляду на це, у середовищі юристів-міжнародників поширена думка про те, що саме невикористання міжнародних злочинів як засобів у боротьбі за національне визволення, має стати одним з головних критеріїв віднесення або не віднесення організації до категорії визвольних [1, с. 5]. Аналізуючи структуру зароз безпечі американських дипломатичних представництв у біполярний період, заступник Держсекретаря США з питань безпеки Ентоні Квентон (Anthony C.E. Quinton) визначив головними загрозами: а) послаблення та розпад державних інституцій під впливом масових соціальних рухів у Другому та Третньому Світі; б) поява нових, агресивніших форм національної та етнічної ідентифікації; в) відчуження деяких сегментів мусульманських суспільств від усього суспільства, національних лідерів та західних цінностей, що відбувається у різкому зростанні політичного екстремізму та тероризму; г) в останні роки - розвиток транснаціональної організованої злочинності [1, с. 5]. Слово тероризм походить від латинського «terro», що в перекладі означає «страх», «жах» [3, с. 644]. У нашій країні розвитку тероризму сприяють глибока соціально-економічна криза, протистояння політичних сил, наростання проявів сепаратизму, зубожіння та люмпенізація значної частини населення, процеси соціального розшарування, розвиток кримінальних підприємницьких та державних структур, корумпованість державного апарату, розвиток потужного нелегального ринку зброї, девальвація моральних та духовних цінностей. Аналіз матеріалів спеціалізованих урядових установ свідчить про те, що найбільш поширеною в Україні мотивацією скоєння терактів виступає: а) кримінальна діяльність, особливо її транснаціональні форми; б) намагання перешкодити громадській, політичній або економічній діяльності; в) створення складень або напруження у міждержавних відносинах. За даними СБУ 1996-1997 роки в Україні скоєно понад 560 злочинів терористичного характеру, внаслідок чого 90 осіб (з них 15 представників владних структур) загинуло. Оперативна обстановка характеризується зростанням активності міжнародних терористичних організацій, насамперед з країн Близького Сходу («Хезболах», «Абу Ніджал», «Хамас», «Брати-мусульмани»), які прагнуть використовувати територію України для транзиту своїх бойовиків до країн Західної Європи, а також для підготовки акцій проти послів та представників іноземних держав в Україні, насамперед з США та Ізраїлю. Перші спроби формування міжнародно-правової основи антитерористичної взаємодії були ще до II світової війни. В 1937 році під егідою Ліги націй було розроблено Конвенцію щодо попередження тероризму та покарання за нього, і Конвенцію про створення міжнародного кримінального суду. Щоправда обидва ці документи в дію так і не вступили. Щодо тактики в конкретних ситуаціях, то міжнародним правом вона не регламентується, оскільки це могло б виявитися контрпродуктивним. Як показує досвід багатьох країн, переговори щодо врегулювання ситуації ведуться на різних рівнях. Бажано було б, якби в них брали участь спеціально підготовлені до цього люди. Зрозуміло, що предметом переговорів не можуть бути імперативні вимоги, встановлені міжнародним правом - безкарність терористів, загроза життю людей тощо [4, с. 16]. На особливу увагу заслуговує така тема, як роль незалежних засобів масової інформації (ЗМІ) в досягненні мети терористів. Ця тема все більше привертає увагу фахівців і органів влади. «Адже публічний відгук є головним, а часто і єдиною метою терористів», - зазначив у своєму виступі головний редактор популярного в Україні тижневика «Дзеркало тижня» В.Мостовий на круглому столі «ЗМІ проти тероризму», який проходив у рамках міжнародного форуму «Міжнародний тероризм: сучасний стан, витоки і шляхи протидії» в Києві 25-28 травня 2004 р. [5, с. 6]. **Висновки:** Тероризм - явище досить складне, динамічне та багатопланове. З огляду на все сказане вище, навряд чи нам вдасться подолати його у XXI столітті, не кажучи вже про соціальні причини, що його породжують. Але це не означає, що боротьба зі злочинними проявами не має змісту. Не допустити, щоб теракти стали буденним явищем, а вимоги терористів - основним визначником зовнішньої політики - реально. Тому найближчим часом зусилля відповідних структур будуть сконцентровані саме під таким гаслом.

Список використаних джерел

1. Андрій Дорошенко. Терор і тероризм. «Політика і час» № 8-9, 1997. С. 4-5.
2. Нетаньяху Б. «Війна з тероризмом: як демократії можуть завдати поразки мережі міжнародного тероризму» С. 21.
3. Литвинов В.Д. Латинсько-український словник. К.: Укр. пропілеї, 1998. С. 644.
4. А. Змеєвський, В. Тарабрин. Терроризм. Нужны скоординированные усилия мирового сообщества. «Международная жизнь» №4, 1996. С.16.
5. Виступи учасників круглого столу «ЗМІ проти тероризму» // Проблеми безпеки особистості, суспільства, держави. 2005. № 4. С. 6-8.